

Nr 36.

Ankom till riksdagens kansli den 22 mars 1923 kl. 9 f. m.

Memorial i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om viss ändring i reglerna om avstängning från arbetslöshets-hjälp i fall av arbetskonflikt.

I en till riksdagen den 13 februari 1923 avlåten proposition, nr 52, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att medgiva sådan ändring i de för meddelande av arbetslöshetshjälp med tillhjälp av statsmedel gällande direktiven, att vid konflikt inom ett fack den, som vid konfliktens utbrott var och under de sex närmast föregående månaderna oavbrutet varit arbetslös, icke behöver avstängas från arbetslöshetshjälp, ändå att han haft sin sista mera stadigvarande anställning inom detta fack.

I anledning av förevarande proposition hade inom riksdagens andra kammare väckts följande motioner, nämligen

nr 211, av herr *E. Olovson* i Västerås m. fl., som hemställt, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts proposition nr 52 med sådan ändring av den föreslagna bestämmelsen, att vid konflikt inom ett fack den, som vid konfliktens utbrott var och under de tre närmast föregående månaderna varit arbetslös, icke behöver avstängas från arbetslöshetshjälp, ändå att han haft sin sista mera stadigvarande anställning inom detta fack;

nr 212, av herr *H. Molander* m. fl., som hemställt, att riksdagen måtte upphäva nu gällande direktiv angående understöds- och nödhjälps-

verksamheten bland de arbetslösa samt att riksdagen måtte besluta, att envar, som varit arbetslös i åtta dagar, är berättigad till arbetslöshetsunderstöd eller anställning vid nödhjälpsarbeten;

nr 216, av herr *M. C. Jensen* m. fl., som hemställt, att de ändrade grunder för meddelande av arbetslöshets hjälp, som riksdagen må komma att besluta i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 52, må med retroaktiv verkan tillämpas från och med den 1 februari innevarande år.

I sitt utlåtande nr 30 hade statsutskottet i anledning av dessa förslag anfört och hemställt följande:

»För egen del vill utskottet till en början erinra om att riksdagen vid upprepade tillfällen uttalat, att den pågående hjälpverksamheten för de arbetslösa icke grundar sig på någon rätt som dessa gentemot staten äga åberopa, utan allenast är en provisorisk, av kristiden och därav följande nödläge framkallad åtgärd att efter fri behovsprövning och i mån av tillgängliga medel i särskilda fall söka lindra de för de arbetslösa uppkomna svårigheterna. Härav följer, att när nu en situation uppstått, i vilken med tillämpning av hittillsvarande metoder för hjälpverksamheten vissa grupper av arbetslösa blivit undandragna denna verksamhet, dessa grupper ej heller kunna göra gällande någon skyldighet för staten att under alla omständigheter och oaktat det förändrade läget inom vederbörande arbetsområden tillgodose dem på sätt förut ägt rum. Huruvida och i vilken omfattning så bör ske, är, såsom ovan antytts, icke en rätts- utan en lämplighetsfråga, beroende i första hand på en sådan åtgärds överensstämmelse med den av Kungl. Maj:t och riksdagen hittills hävdade, för hjälpverksamheten grundläggande principen om statens neutralitet vid öppna arbetskonflikter. Denna princip har senast av 1922 års riksdag i de direktiv, som då lämnades för hjälpverksamhetens bedrivande, uttryckts sålunda *att* vid allmän konflikt inom ett fack dithörande arbetare på orten, respektive i landet avstängas från såväl understöd som nödhjälpsarbete samt *att* enahanda åtgärder vidtagas för vederbörande ort vid partiell konflikt, i senare fallet dock med visst närmare angivet undantag.

Vad då den föreliggande propositionen beträffar, är denna föranledd därav att berörda direktiv, tillämpade vid de under senaste tiden inträffade omfattande arbetsinställelserna inom vissa industrier, ansetts medföra synnerligen hårda följder genom att jämväl stora grupper arbetare inom vederbörande fack, vilka redan vid konfliktens början varit en längre tid arbetslösa, blivit avstängda från understöd och nödhjälpsarbete och man har ansett detta missförhållande kunna avhjälpas genom stadgande att viss tids — 6 månaders — oavbruten arbetslöshet vid konfliktens utbrott

skulle medföra att vederbörande ej avstängdes från arbetslöshetshjälpen. Utgångspunkten för detta förslag är, att en dylik anordning icke rimligen kan betraktas såsom ett ingrepp i konflikten till arbetarepartens förmån, d. v. s. att den icke innebär något verkligt intrång å principen om statens neutralitet vid arbetskonflikter. Denna uppfattning kan utskottet icke dela. Att en bestämmelse sådan som den föreslagna innebär en formell ändring i ovanberörda av 1922 års riksdag givna direktiv, vilka i sin ordning voro avsedda att giva uttryck åt just neutralitetsprincipen, är tydligt. Men även ur saklig synpunkt måste enligt utskottets förmenande bestämmelsen anses innebära ett avsteg från denna princip. De skäl, som tala för en sådan uppfattning, äro av arbetslöshetskommissionen i dess ovanberörda utlåtande utförligt utvecklade och utskottet kan i huvudsak ansluta sig till vad kommissionen härutinnan anfört. Särskilt vill utskottet framhålla två betydelsefulla omständigheter, nämligen dels att även de långvarigt arbetslösa kunna antagas i vissa fall fortfarande äga möjlighet att utöva inflytande på vederbörande fackorganisations åtgöranden i avseende å arbetskonflikter, dels ock det förhållandet, att medvetandet om att fackorganisationen under en konflikt icke behöver sörja för understöd åt vissa medlemsgrupper givetvis medför en lättnad för denna part och således ökad möjlighet för densamma att fullfölja striden.

Även om man emellertid skulle vilja frånsä dessa principiella invändningar mot förslaget, synes detsamma dock, med hänsyn till svårigheten att erhålla en tillfredsställande tillämpning av den ifrågasatta bestämmelsen, icke kunna antagas. Kommissionen har påpekat, hurusom redan frågan om från vilken tidpunkt arbetslösheten skall räknas vållar svårighet samt att i varje fall tillämpningen av den s. k. »regeln bakåt» kommer att för olika yrken, vid olika tider och konjunkturen samt för olika individuella arbetare medföra skiljaktiga samt ofta orättvist verkande resultat. Dessa olägenheter har kommissionen ansett så stora, att kommissionen ifrågasatt, om det icke rent av vore lämpligare att, därest man över huvud vill vidtaga åtgärder i detta avseende, helt upphäva avstängningsdirektiven beträffande de nu ifrågavarande arbetaregrupperna, en åtgärd för övrigt som enligt kommissionens mening icke skulle i realiteten erhålla väsentligt större betydelse än tillämpning av »regeln bakåt» eller avsevärt öka anspråken på det allmännas medel. Vad av kommissionen sålunda framhållits anser riksdagen ådagalägga, att även ur den synpunkt, varom nu är fråga, förslaget måste anses såsom otillfredsställande. På grund av vad riksdagen här ovan anfört angående dels de principiella betänkligheterna mot förslaget dels ock de praktiska

tillämpningssvårigheterna vid den ifrågasatta bestämmelsen, kan utskottet icke tillstyrka propositionen i dess föreliggande form.

Emellertid torde det icke kunna förnekas att en tillämpning på de nuvarande arbetskonflikterna av gällande direktiv utan kompletterande bestämmelser i visst fall giva ett resultat, som ur humanitär synpunkt måste betraktas såsom hårt. Med anledning härav har utskottet sökt utfinna erforderliga ytterligare direktivbestämmelser, vilka utan intrång å neutralitetsprincipen verka till mildring eller undanröjande av de särskilda svårigheter som avstängningsregelns tillämpning visat sig i detta fall vålla under nuvarande strider å arbetsmarknaden och jämväl öppna möjligheter till ett i detta fall mindre hårt verkande avstängningsförfarande vid hädanefter under kristidens avveckling möjligen uppkommande konflikter. I sådant avseende vill riksdagen anföra följande.

Då den nuvarande hjälpverksamheten för arbetslösa allenast avser kristidsförhållandena har arbetslöshetskommissionen i konsekvens härmed under det sista året i stort sett begränsat den statliga hjälpen till arbetslösa från sådana industrier och yrken, inom vilka med avseende å arbetstillgången den svåra depressionens verkningar ännu icke äro övervunna. I den mån en näringsgren återhämtat sig har arbetslösheten inom densamma hastigt nedgått, och återstoden av arbetslösa har icke längre ansetts i första hand kvalificerad för statlig hjälp.

För närvarande kan sågverksindustrien liksom pappersmasseindustrien blicka tillbaka på ett år med i genomsnitt god arbetstillgång. Järnbruksindustrien har däremot under det gångna året endast i ringa grad kunnat öka sin produktion utöver 1921 och 1922 års bottenivå och har därför av arbetslöshetskommissionen ansetts såsom fortfarande drabbad av kristidsarbetslöshet. Enär förhållandet är enahanda beträffande de mellansvenska gruvorna och de mekaniska verkstäderna, hava de arbetslösa från dessa industrier, jämte arbetslösa f. d. affärsanställda, alltsedan sommaren 1922 i främsta rummet kvalificerats för statlig hjälp. Kontant understöd har som regel endast utgått till arbetslösa familjeförsörjare tillhörande nämnda yrkesgrupper. Kommissionen har också vidhållit denna restriktiva ståndpunkt vad beträffar den kontanta understödsverksamheten, och, enligt uppgift, endast modifierat densamma under vintern genom att, efter ansökan från vederbörande kommun och efter undersökning på platsen av kommissionens sociala ombud, intill den 1 nästkommande april bevilja ett fixerat antal s. k. friplatser för arbetslösa från andra yrken, säsongarbetare såsom byggnadsarbetare och skogsarbetare dock undantagna. Till de statliga nödhjälpsarbetena åter har kommissionen, i mån av tillgång på platser, hela tiden anvisat enligt gällande författning kvalificerade arbetslösa,

med företrädesrätt för sådana arbetslösa gruv-, järnbruks-, verkstadsarbetare och affärsanställda, som icke kunnat erhålla kontant understöd, d. v. s. i allmänhet ungarlarna. Även från denna hjälp hava säsongarbetare som regel undantagits.

Genom denna anvisning till statliga nödhjälpsarbeten har man kunnat förebygga, att oförvitliga och dugliga arbetare behövt lida nöd och bliva hänvisade till fattigvården, och de kommunala hjälporganen hava å sin sida vid anvisning till dessa ransonerade arbetsplatser kunnat anlägga försörjnings- och andra billighetsprinciper. Visserligen synes, av nu tillgängliga siffror angående antalet arbetslösa att döma, en betydande del av överskottet av arbetskraft inom järnbruks- och verkstadsindustrierna redan hava absorberats av den allmänna arbetsmarknaden. På många orter torde dock, på grund av vissa företags nedläggande tills vidare eller för alltid, finnas *ett lokalt överskott* med ringa eller inga utsikter att under den närmaste framtiden återfå sina förutvarande platser. För dessa arbetare gäller det sålunda att vinna tid för successiv antagning vid andra företag inom yrket eller övergång till nytt verksamhetsområde. Genom nyss skildrade anvisningsförfarande till statliga nödhjälpsarbeten hava just dessa lokala överskott av arbetskraft beretts försörjning och samtidig träning i utarbete, vilket för dem kan öppna nya levnadsbanor, för den händelse de icke skulle kunna återkomma till sitt gamla yrke.

Utskottet finner för sin del, att dessa kommissionens åtgöranden grunda sig på principer, som skulle vara ägnade att mildra verkningarna av gällande direktiv beträffande hjälpverksamheten vid konflikter, utan att därmed dessa direktiv och den princip, på vilka de vila, nämligen statens neutralitet vid arbetskonflikter, behövde förändras eller överträdas. I likhet med Kungl. Maj:t håller nämligen utskottet före, att för de arbetslösa från de industrier, inom vilka depressionen verkat särskilt förlamande och arbetslösheten på den grund varit mycket långvarig, den generella avstängningen vid allmän konflikt i individuella fall kan verka obilligt. Utskottet anser sig också böra, inom ramen av gällande bestämmelser, medverka till av rättvisa och humanitet förestavade modifikationer av det generella avstängningsförfarandet vid allmän konflikt inom ett fack, där ännu kristidsarbetslöshet i avsevärd omfattning av arbetslöshetskommissionen konstaterats vara för handen.

Vissa regler för det nu vid allmän konflikt tillämpade schematiska avstängningsförfarandet med ledning av vederbörande senaste, mera varaktiga anställning synas sålunda utskottet tillrådliga. För ernåendet härav skulle otvivelaktigt den utvägen vara enklast, att arbetslös-

hetskommisionen bemyndigades att i förekommande fall medgiva sådana undantag från avstängning, som kunde anses skäligen. Med hänsyn till det sätt, varpå kommissionen hittills fyllt sin uppgift, och den erfarenhet, som kommissionens nuvarande medlemmar därvid förvärvat, tvekar utskottet ej heller tillstyrka att åt kommissionen anförtro en sådan uppgift. Vid utövandet av denna befogenhet beträffande ifrågasatta undantag från avstängning vid konflikt torde dock kommissionen behöva stödet av vissa objektiva normer, vilka det i förevarande fall bör ankomma på riksdagen att, till fullständigande av de under fjolåret meddelade direktiven, anvisa.

Enligt utskottets uppfattning borde sålunda för varje arbetslös, som omhändertagits av arbetslöshetsorgan, viss tid efter det han anmält sig för erhållande av arbetslöshetshjälp, anställas en undersökning för fastställande av, huruvida den av honom vid anmälningen lämnade yrkesuppgiften fortfarande kan anses riktig. Skulle därvid konstateras, att hans sista mera stadigvarande anställning varit vid arbetsställe, där driften definitivt eller åtminstone för längre tid nedlagts av annan anledning än arbetskonflikt, bör det lokala arbetslöshetsorganet betrakta honom såsom icke längre tillhörande yrket och beteckna honom såsom, exempelvis, f. d. järnbruksarbetare. Med arbetsställe likställes i förevarande avseende avdelning av fabriksanläggning eller annat industriellt företag.

I brist på sådan mera fast utgångspunkt bör arbetslöshetsorganet i regel godtaga den arbetslöses egen förklaring, rörande huruvida han anser sig tillhöra yrket eller icke. Dock bör förklaring om avgång från yrket icke godtagas i fall, där arbetaren vid de tillfällena, då företaget tidvis uppehållit driften (intermittent eller i skift), plägat få sysselsättning eller där på annat sätt konstaterats att arbetaren ifråga kan mera säkert räkna på att vid driftens igångsättande eller utvidgande återfå arbete. När nu angivna förutsättningar föreligga, har arbetslöshetsorganet att fortfarande upptaga honom såsom tillhörande sitt förutvarande yrke.

Den yrkesbeteckning, som på detta sätt fastställts för den arbetslöse, blir därefter avgörande för hans förhållande till arbetslöshetshjälpen. De inom yrket kvarstående få, om yrket prövas lida av kristidsarbetslöshet, fortfarande förmånsställning till erhållande av arbetslöshetshjälp, så länge arbetsfred varar. Inträder åter inom yrket arbetskonflikt, som påkallar avstängning, drabbas de av denna.

För de från yrket avskilda upphör givetvis den av yrkets krisläge motiverade, ovan skildrade förmånsställningen, men då de representera ett lokalt överskott på arbetskraft, kunna de få tillträde till friplatser, i regel vid

statliga nödhjälpsarbeten. De bliva naturligen oberoende av de avstängningsåtgärder som komma att vidtagas i anledning av arbetskonflikt inom deras dittillsvarande yrke.

Något hinder synes ej möta för att tillämpa det nu angivna tillvägagångssättet beträffande olika yrken, som av arbetslöshetskommissionen prövas lida av kristidsarbetslöshet och för vilka sålunda hjälpverksamhet kan ifrågakomma. Det torde i allmänhet vara lämpligt att i denna tid av stark omkastning i de ekonomiska förhållandena utgå ifrån, att yrkesrörligheten måste vara större än vanligt och att sålunda de av långvarig arbetslöshet drabbade ställas inför spørsmålet om kvarhållande vid förutvarande eller övergång till nytt verksamhetsområde. Då sådan omprövning lika för alla automatiskt genomföres efter viss tids förlopp, utan samband med eventuella arbetskonflikter, lär resultatet av omprövningen bliva i huvudsak rättvisande.

I detta sammanhang finner sig utskottet böra ännu en gång understryka, att den nu utövade arbetslöshetshjälpverksamheten måste betraktas såsom en kristidsföreteelse, vilken får förutsättas snarast möjligt bliva helt avvecklad.

Beträffande den arbetarkår, vars ställning till hjälpverksamheten är aktuell, nämligen järnbruksarbetarna, synes emellertid ett särskilt tillvägagångssätt böra, dels för undvikande av dröjsmål dels med hänsyn till under kristiden hårdt betryckta kommuner, nu komma till användning. Det bör sålunda stå arbetslöshetskommissionen fritt att med ledning av till buds stående uppgifter omedelbart ställa friplatser i erforderligt antal till de lokala arbetslöshetskommittéernas förfogande för att provisoriskt användas för de arbetslösa, vilka i enlighet med nyss angivna grunder prövas tillhöra det lokala arbetskraftsöverskottet. Det definitiva bestämmandet får sedermera verkställas på grundval av de utredningar, som kommittéerna efter närmare undersökning och samråd med vederbörande företagsledare och fackorganisationer samt efter inhämtande av de berörda arbetslösas förklaring om viss yrkestillhörighet ingiva till kommissionen samt med hänsyn till de övriga upplysningar, som kommissionen genom sina konsulenter eller på annat sätt inhämtar.

Av den ståndpunkt till det i Kungl. Maj:ts proposition behandlade spørsmålet, som utskottet sålunda intager, följer, att herrar Olovsons i Västerås m. fl. och Molanders m. fl. ovanberörda motioner icke kunna föranleda någon åtgärd.

I enlighet med samma ståndpunkt anser sig utskottet jämväl böra avstyrka den av herr Jensen m. fl. i ärendet väckta motionen.

Utskottet hemställer alltså,

a) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herrar Olovsons i Västerås m. fl. och Molanders m. fl. ovanberörda motioner, må besluta, att vid utövandet av den statliga arbetslöshetshjälpverksamheten skola, utöver nu gällande direktiv, tillämpas de regler för yrkesbestämningen, som ovan angivits;

b) att herr Jensens m. fl. ovanberörda motion icke må vinna riksdagens bifall.»

I en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *A. C. Lindblad* m. fl. anfört och hemställt följande:

»Det vidlyftiga material till den föreliggande frågans belysning, som statens arbetslöshetskommission sammanbragt, har på alla väsentliga punkter bestyrkt de förutsättningar, på vilka propositionen vilar. Inom de fack, där allmän konflikt nu råder, har arbetslösheten varat mycket länge, i fråga om cirka 90 procent av de arbetslösa över 6 månader och beträffande mera än 80 procent av dem över 1 år. Det säger sig självt, att dessa arbetslösa i många fall förlorat sambandet med sitt förra yrke och intressegemenskapen med sina yrkeskamrater på samma gång de blivit i allt högre grad ekonomiskt utblottade och urståndsatta att själva förskaffa sig och de sina ens det nödvändigaste. Inom fackförbunden råder en allmän regel — som med avseende å de fack, inom vilka allmän konflikt nu härskar, är undantagslös — att konfliktsunderstöd icke utgår till arbetslösa medlemmar, och arbetslöshetsunderstöd från förbunden utgår endast under en kortare tid årligen, och torde detta understöd för här ifrågakommande grupper redan vara förbrukat. I allmänhet äro ock de arbetslösa medlemmarna utestängda från alla avgöranden av förbundets angelägenheter; detta gäller utan undantag beträffande den i nu förevarande fall ojämförligt viktigaste gruppen, nämligen metallindustriarbetarna.

Även om arbetslöshetskommissionen som sådan icke uttalat någon uppfattning i frågan, huruvida nu föreliggande förhållanden tala för något avsteg från de enligt direktiven gällande principerna, synas av de skilda medlemmarnas särskilda yttranden otvetydigt framgå, att dessa med undantag för de två arbetsgivarrepresentanterna anse skäl för en sådan modifikation av större eller mindre omfattning nu föreligga. Direktiven såsom uttryck för statens neutralitet i arbetstvister torde icke rimligen kunna från ensidigt teoretiserande utgångspunkter en gång för alla fixeras till undantagslösa, linjeraka satser; såsom praktiska regler måste de kunna modifieras efter förekommande lämplighetsskäl och humanitära krav. Detta har även av arbetslöshetskommissionen indirekt erkänts på

flerfaldiga sätt. Här må endast erinras därom, att kommissionen i sitt till utskottet avgivna utlåtande talar om en vid föregående års riksdag gjord ändring i direktiven såsom »en skärpning av statens neutralitet» samt att kommissionen vid den nu ifrågavarande avstängningen från arbetslöshetshjälp, i trots av direktiven, gjort undantag för de från Södra Sveriges statsarbeten till Norrlands statsarbetens arbetsplatser, bortsett från Gävleborgs län, översända arbetslösa. Ett starkt stöd för uppfattningen, att en modifikation av direktiven icke behöver av principiella skäl anses utesluten, synes ock ligga däri, att motsvarande regler i andra europeiska länder äro, såvitt den för utskottet på denna punkt tillgängliga utredningen givit vid handen, gent emot de arbetslösa mildare än de svenska direktiven, även med den genom propositionen föreslagna ändringen av desamma.

Utskottet, som således i likhet med departementschefen anser ett omedelbart ingripande från statsmakternas sida till vinnande av rättelse på nu ifrågavarande punkt vara av nöden, vill också uttala sin anslutning till det förslag, som i detta hänseende i propositionen framlagts. I kommissionens utlåtande har anmärkts, att den i propositionen föreslagna ändringen i direktiven skulle medföra svårigheter vid tillämpningen. Det ligger dock för utskottet i öppen dag, vilket företräde i dylikt avseende det i propositionen framlagda förslaget äger framför den i herrar Huss', Järtes och von Kochs särskilda yttrande senast antydda utvägen. Den i propositionen föreslagna linjen torde enligt utskottets mening kunna förväntas komma att i allmänhet väl fylla sin uppgift att, utan uppgivande av principen om statens neutralitet vid arbetstvister, bereda skälig plats för den naturliga billigheten och oavvisliga humanitära krav. Vad beträffar lättheten att tillämpa denna regel, synes den — särskilt om de sex månaderna, såsom utskottet förutsätter, räknas från den arbetslöses första anmälan hos vederbörande arbetslöshetskommitté — i enkelhet vara närmast jämförlig med den i herr Pegelows särskilda yttrande antydda utvägen att beträffande vissa fack för tiden intill den 1 maj 1924 helt suspendera principen om avstängning från arbetslöshetshjälp vid fall av allmän konflikt.

Den av herrar Huss, Järte och von Koch antydda utvägen är för det första mycket svårtillämplig och omständlig. Den lämnar vidare ej erforderliga garantier för att ens de mest trängande humanitära kraven bliva tillgodosedda. Den är till sin verkan alltför mycket beroende av den personliga uppfattningen hos dem, som för tillfället handhava tillämpningen, och leder sålunda till godtycke. Det torde slutligen kunna ifrågasättas, om icke införandet av en anordning för meddelande av arbets-

löshetshjälp helt vid sidan av de nu gällande direktiven innebär ett principiellt frångående av dessa.

Vid tillämpning av den i propositionen föreslagna regeln bör, enligt utskottets mening, uttrycket »oavbrutet varit arbetslös» icke medföra, att den, som under de sex månaderna haft något mera tillfälligt arbete, vilket icke kunnat anses innebära en verklig återgång till anställning inom facket, av sådan anledning måste avstängas från arbetslöshetshjälp.

Vad till sist beträffar de ekonomiska verkningarna av det i propositionen framlagda förslaget behöver endast framhållas, att dessa ur statsfinansiell synpunkt icke äro av större betydelse; å andra sidan skulle den nu föreslagna kompletterande regeln medföra en välbehörlig lättnad för vissa genom den långvariga arbetslösheten, särskilt inom järnbruksindustrien, nu mycket hårt betungade kommuner.

Gent emot det av herr Olovson m. fl. i den inom andra kammaren väckta motionen nr 211 framställda förslaget, att den i propositionen föreslagna tidsbegränsningen av sex månader skulle utbytas mot tre månader, kan erinras, att sistnämnda tid i allt fall synes för kort i fråga om fack, där säsongarbetslöshet plägar råda. Då vidare enligt arbetslöshetskommissionens utredning propositionens regel med avseende å de nu aktuella konflikterna skulle leda till i det närmaste samma resultat som motionens regel samt den i motionen jämväl föreslagna utslutningen av ordet »oavbrutet» med hänsyn till vad utskottet ovan anfört icke torde vara påkallad, finner sig utskottet sakna tillräcklig anledning att tillstyrka bifall till de av motionärerna föreslagna ändringarna.

Vad beträffar den av herr Molander m. fl. i andra kammaren väckta motionen nr 212 vill utskottet framhålla, hurusom detta motionsvis gjorda förslag till sitt syfte och sina verkningar torde sträcka sig vida utöver den föreliggande propositionens ram. Redan på grund härav kan utskottet ej tillstyrka motionen.

Vad slutligen angår det i den av herr Jensen m. fl. i andra kammaren väckta motionen nr 216 gjorda yrkandet, att de ändrade grunderna skola tillämpas med retroaktiv verkan från och med den 1 februari 1923, vill utskottet tillstyrka bifall till samma yrkande. I betraktande av det inträdda dröjsmålet med ärendets avgörande och den skärpning av de i och för sig hårda verkningarna för de avstängda arbetslösa, som detta medfört, torde det nämligen få anses med billighet överensstämmande att gottgörelse i möjligaste mån nu i stället lämnas. Vid den retroaktiva tillämpningen torde den, som avstängts från arbetslöshetshjälp — vare sig det gäller kontant understöd eller nödhjulsarbete — böra beredas möjlighet att för den tid, under vilken avstängningen räckt, erhålla kontant

understöd, såsom om den i propositionen föreslagna regeln varit i tillämpning.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

a) att riksdagen må, i enlighet med förevarande proposition och med avslag å de av herr Olovson m. fl. och herr Molander m. fl. i ämnet väckta motionerna, medgiva sådan ändring i de för meddelande av arbetslöshetshjälp med tillhjälp av statsmedel gällande direktiven, att vid konflikt inom ett fack den, som vid konfliktens utbrott var och under de sex närmast föregående månaderna oavbrutet varit arbetslös, icke behöver avstängas från arbetslöshetshjälp, ändå att han haft sin sista mera stadigvarande anställning inom detta fack;

b) i anledning av herr Jensens m. fl. ovanberörda motion medgiva, att de sålunda beslutade ändrade grunderna för meddelande av arbetslöshetshjälp må tillämpas retroaktivt, räknat från och med den 1 februari 1923.»

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag har första kammaren bifallit utskottets hemställan, varemot andra kammaren med avslag å samma hemställan bifallit den av herr A. C. Lindblad m. fl. vid utlåandet fogade reservationen.

Då kamrarna således stannat i skiljaktiga beslut, har det ålegat utskottet att söka åstadkomma en sammanjämkning mellan dessa beslut. Med hänsyn till de väsentliga olikheter som förefinnas i de av kamrarna intagna olika ståndpunkterna till det föreliggande spörsmålet, har detta givetvis mött stora svårigheter, men har utskottet emellertid trott sig finna att en lämplig lösning av frågan skulle vinnas genom antagande av nedan framställda förslag. Utskottet får sålunda hemställa,

att riksdagen må, båda kamrarna med frånträdande av sina förut i ärendet fattade beslut, godkänna följande yttrande och förslag i förevarande fråga:

Utskottet har visserligen, i likhet med vad i propositionen framhålles, funnit att åtgärder äro erforderliga för vinnande i vissa fall av ett ur humanitär synpunkt mera tillfredsställande resultat av statens hjälpverksamhet än vad hittillsvarande tillämpning av gällande direktiv lämna. Ett sådant resultat har emellertid utskottet, efter prövning av

alla på saken inverkan omständigheter, ansett kunna vinnas på ett annat och lämpligare sätt än det i propositionen angivna.

Vissa regler för det nu vid allmän konflikt tillämpade schematiska avstängningsförfarandet med ledning av vederbörande senaste, mera varaktiga anställning synas sålunda utskottet tillrädliga. För ernåendet härav skulle otvivelaktigt den utvägen vara enklast, att arbetslöshetskommissionen bemyndigades att i förekommande fall medgiva sådana undantag från avstängning, som kunde anses skäligen. Med hänsyn till det sätt, varpå kommissionen hittills fyllt sin uppgift, och den erfarenhet, som kommissionens nuvarande medlemmar därvid förvärvat, tvekar utskottet ej heller tillstyrka att åt kommissionen anförtros en sådan uppgift. Vid utövändet av denna befogenhet beträffande ifrågasatta undantag från avstängning vid konflikt torde dock kommissionen behöva stödet av vissa objektiva normer, vilka det i förevarande fall bör ankomma på riksdagen att, till fullständigande av de under fjolåret meddelade direktiven, anvisa.

Enligt utskottets uppfattning borde sålunda för varje arbetslös, som omhändertagits av arbetslöshetsorgan, viss tid efter det han anmält sig för erhållande av arbetslöshets hjälp, anställas en undersökning för fastställande av, huruvida den av honom vid anmälningen lämnade yrkesuppgiften fortfarande kan anses riktig. Skulle därvid konstateras, att hans sista mera stadigvarande anställning varit vid arbetsställe, där driften definitivt eller åtminstone för längre tid nedlagts av annan anledning än arbetskonflikt, bör det lokala arbetslöshetsorganet betrakta honom såsom icke aktivt tillhörande yrket och beteckna honom såsom, exempelvis, allmän arbetssökande från järnbruksindustrien. Med arbetsställe likställes i förevarande avseende avdelning av fabriksanläggning eller annat industriellt företag.

I brist på sådan mera fast utgångspunkt bör arbetslöshetsorganet i regel godtaga den arbetslöses egen förklaring rörande, huruvida han kan anses äga anställning inom yrket eller inom närmaste tiden förväntas erhålla sådan anställning. Dock bör förklaring om avgång från yrket icke godtagas i fall, där arbetaren vid de tillfällen, då företaget tidvis uppehållit driften (intermittent eller i skift), pläгат få sysselsättning eller där på annat sätt konstateras att arbetaren ifråga kan mera säkert räkna på att vid driftens igångsättande eller utvidgande återfå arbete. När nu angivna förutsättningar föreligga, har arbetslöshetsorganet att fortfarande upptaga honom såsom tillhörande sitt förutvarande yrke.

Den beteckning, som på detta sätt fastställts för de arbetslösa, blir därefter avgörande för deras förhållande till arbetslöshets hjälpen. De till den nya gruppen »arbetssökande från etc.» överförda arbetslösa bliva

oberoende av de avstängningsåtgärder, som kunna komma att vidtagas i anledning av arbetskonflikt inom deras dittillsvarande yrke, men bibehållas beträffande förmånsrätten till arbetslöshetshjälp i samma ställning som i sin tidigare yrkesgrupp.

Något hinder synes ej möta för att tillämpa det nu angivna tillvägagångssättet beträffande olika yrken, som av arbetslöshetskommissionen prövas lida av kristidsarbetslöshet och för vilka sålunda hjälpverksamhet kan ifrågakomma.

Beträffande den arbetarkår, vars ställning till hjälpverksamheten är aktuell, nämligen järnbruksarbetarna, synes emellertid ett särskilt tillvägagångssätt böra, dels för undvikande av dröjsmål, dels med hänsyn till under kristiden hårt betryckta kommuner, nu komma till användning. Utskottet förutsätter sålunda att arbetslöshetskommissionen med ledning av till buds stående uppgifter omedelbart ställer friplatser i erforderligt antal till de lokala arbetslöshetskommittéernas förfogande för att provisoriskt användas för de arbetslösa, vilka i enlighet med nyss angivna grunder äro därtill berättigade. Det definitiva bestämmandet får sedermera verkställas på grundval av de utredningar, som kommittéerna efter närmare undersökning och samråd med vederbörande företagsledare och fackorganisationer samt efter inhämtande av de berörda arbetslösas förklaring om viss yrkestillhörighet ingiva till kommissionen samt med hänsyn till de övriga upplysningar, som kommissionen genom sina konsulenter eller på annat sätt inhämtar. Härigenom torde för ifrågavarande arbetargrupp i allt väsentligt vinnas vad som på annan väg skulle hava ernåtts genom bifall till propositionen.

Slutligen finner sig utskottet böra understryka, att den nu utövade arbetslöshetshjälpverksamheten måste betraktas såsom en kristidsföreteelse, vilken får förutsättas snarast möjligt bliva helt avvecklade.

Av den ståndpunkt till det i Kungl. Maj:ts proposition behandlade spörsmålet, som utskottet sålunda intager, följer, att herrar Olovsons i Västerås m. fl. och Molanders m. fl. ovanberörda motioner icke kunna föranleda någon åtgärd.

Vad till sist angår det i den av herr Jensen m. fl. i andra kammaren väckta motionen nr 216 gjorda yrkandet, vill utskottet i så måtto tillstyrka detsamma, att den föreslagna retroaktiviteten räknas från den 1 mars 1923. Därvid torde den som enligt ovannämnda grunder skulle ifrågakomma till nödhjälpsarbete i stället böra beredas kontant understöd.

Utskottet hemställer alltså,

a) att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande propo-

sition och med avslag å herrar Olovsons i Västerås m. fl. och Molanders m. fl. ovanberörda motioner, må besluta, att vid utövändet av den statliga arbetslöshetshjälperksamheten skola, utöver nu gällande direktiv, tillämpas de regler för yrkesbestämningen, som ovan angivits;

b) att herr Jensens m. fl. ovanberörda motion må anses besvarad genom vad utskottet här ovan anfört.

Stockholm den 22 mars 1923.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius, C. J. G. Swartz, N. A. Nilsson* i Kabbarp, *J. Nilsson* i Skottlandshus, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *O. U. B. Olsson, J. L. Widell, C. G. Ekman, O. Bergqvist, C. I. Asplund, F. O. Strutz* och *C. Johansson* i Hälsingborg, samt

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *K. V. Rydén, J. Jönsson* i Revinge, *O. H:son Waldén, P. Nilsson* i Bonarp, *C. R. Jansson* i Falun, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *S. Bengtsson* i Norup, *J. D. Norman, L. J. Carlsson-Frosterud, A. Å. Törnkvist* i Karlskrona och *P. M. Olsson* i Blädinge.

Reservation

av herrar *C. J. G. Swartz, J. Nilsson* i Skottlandshus, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo *J. L. Widell, O. Bergqvist, P. Nilsson* i Bonarp, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *J. D. Norman* och *P. M. Olsson* i Blädinge, vilka ansett, att sammanjämkning i frågan icke kunnat äga rum samt att utskottet bort framlägga förslag till proposition för ärendets avgörande medels gemensam omröstning.